

Ομιλία Διευθύνοντος Συμβούλου Εθνικής Τράπεζας,

κ. Αλέξανδρου Τουρκολιά, στη Θεσσαλονίκη

8 Σεπτεμβρίου 2013

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την παρουσία σας, αλλά και για την ευκαιρία να διατυπώσω τις απόψεις μου, τώρα, σε μια στιγμή -κατά τη γνώμη μου- καθοριστική για την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας. Κάποια ορατά θετικά σημάδια στο μέτωπο της βαθιάς κρίσης, που βιώνει η χώρα μας τα τελευταία χρόνια, αρχίζουν να διαφαίνονται. Η πορεία πλεύσης προς την ανάκαμψη και έναν ενάρτετο αναπτυξιακό κύκλο συνοδεύεται από σημαντικές προκλήσεις. Τα επόμενα τρίμηνα θα είναι αποφασιστικής σημασίας, για να μετουσιωθούν οι θυσίες μεγάλου τμήματος της ελληνικής κοινωνίας σε ουσιαστική βελτίωση των οικονομικών συνθηκών.

Από τα μέσα του 2012, εμφανίζονται οι πρώτες αχνές, αλλά σαφείς, ενδείξεις μείωσης της αβεβαιότητας, που συνόδευσαν την εφαρμογή του προγράμματος οικονομικής στήριξης, καθώς και τη συμφωνία για παροχή περαιτέρω βοήθειας, ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους. Η συμφωνία με τους εταίρους μας στην ευρωζώνη αντανακλά, μεταξύ άλλων, τόσο την αναγνώριση της εντατικοποίησης των προσπαθειών όσο και το τεράστιο κοινωνικό κόστος, προκειμένου να επιτευχθεί η εντυπωσιακή πρόοδος σε όρους δημοσιονομικής προσαρμογής: η μεγαλύτερη και ταχύτερη που έχει σημειωθεί ποτέ σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσαρμογή πρωτογενούς ελλείμματος της τάξης του 10,5% του ΑΕΠ ή σχεδόν 25 δις €, σε μια τετραετία. Ωστόσο, το υφεσιακό αποτέλεσμα και το κοινωνικό κόστος είναι υψηλά, καθιστώντας επιτακτική την επίσπευση της πορείας προς την ανάκαμψη.

Στο πλαίσιο της συμφωνίας του Νοεμβρίου 2012, η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης έχει αναχθεί στο πλέον σημαντικό κριτήριο αξιολόγησης της προόδου, καθώς και πιθανών αποφάσεων, εκ μέρους των εταίρων μας, για παροχή περαιτέρω βοήθειας, στοχεύοντας στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του χρέους. Η πορεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού κατά το επτάμηνο του 2013 είναι σημαντικά καλύτερη σε σύγκριση με τους στόχους, υπεραποδίδοντας σε όρους συγκράτησης των πρωτογενών δαπανών και σταδιακή εξομάλυνση των αποκλίσεων από τους στόχους των εσόδων.

Στο επτάμηνο, το πρωτογενές πλεόνασμα διαμορφώθηκε στα 2,6 δις € εξασφαλίζοντας έτσι ένα επαρκές απόθεμα απορρόφησης κραδασμών στο υπόλοιπο του έτους, ενώ οι τάσεις των εσόδων έχουν βελτιωθεί αισθητά το τελευταίο τρίμηνο. Οι κραδασμοί πηγάζουν κυρίως από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και από το σύστημα υγείας. Ως εκ τούτου, η εξισορρόπηση -

τουλάχιστον- του πρωτογενούς ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης διαφαίνεται πλέον ως απολύτως ρεαλιστικό ενδεχόμενο: και δεν είναι δική μας εκτίμηση, είναι ευρέως παραδεκτό.

Οι όροι εξυπηρέτησης του χρέους (τόκοι, χρονοδιάγραμμα αποπληρωμών) και οι χρηματοδοτικές ανάγκες έχουν ήδη βελτιωθεί σημαντικά, ειδικότερα όσον αφορά τα δάνεια από το μηχανισμό στήριξης, μετά και την αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους, στις αρχές του 2012, σε συνδυασμό με τη συμπληρωματική συμφωνία του Νοεμβρίου του ίδιου έτους. Οι συγκεκριμένοι όροι είναι πλέον συγκρίσιμοι με τους αντίστοιχους των χωρών του πυρήνα της ευρωζώνης, αν και το ακαθάριστο συνολικό χρέος παραμένει σε πολύ υψηλό επίπεδο, αλλά αναμένεται να αρχίσει να μειώνεται μετά το 2015.

Η συζήτηση περί χρηματοδοτικού κενού, που έχει ενσκήψει τις τελευταίες εβδομάδες, δεν είναι κάτι νέο, αλλά είχε εκτιμηθεί ήδη από την αρχική δημοσίευση του Δεύτερου Προγράμματος για την Ελλάδα, το Μάρτιο του 2012. Σε κάθε περίπτωση το απαιτούμενο ποσό της τάξεως των 10-12 δις € μέχρι το 2016 είναι εξαιρετικά μικρό – και θα μπορούσε να καλυφθεί με εναλλακτικούς τρόπους -- αν συγκριθεί με τα 245 δις € των δύο Προγραμμάτων Στήριξης προς την Ελλάδα και τη ροή ρευστότητας από το Ευρωσύστημα προς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα που ανερχόταν στα 80 σχεδόν δις € στο επτάμηνο.

Οι επιδράσεις του αναβαθμισμένου ψυχολογικού κλίματος αποτυπώθηκαν άμεσα στη βελτίωση των αποτιμήσεων των ομολόγων και των ελληνικών μετοχών σε σχέση με τα εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα του προηγούμενου έτους.

Επιπροσθέτως, σχεδόν 12 δις € ιδιωτικών καταθέσεων, που είχαν αποσυρθεί από το τραπεζικό σύστημα εξαιτίας της κλιμακούμενης αβεβαιότητας, επέστρεψαν στις τράπεζες μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2013. Ωστόσο, μετά την κρίση στην Κύπρο, η τάση αυτή απώλεσε τη δυναμική της, με τη σωρευτική αύξηση των καταθέσεων ιδιωτών να περιορίζεται στα 8 δις € περίπου, μεταξύ Ιουνίου 2012 και Ιουλίου 2013.

Η ανάκαμψη των πρόδρομων δεικτών οικονομικής δραστηριότητας, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2013, (καταναλωτική, επιχειρηματική εμπιστοσύνη) άρχισε να μετουσιώνεται σε πραγματική βελτίωση της τάσης οικονομικών δεικτών, όπως η βιομηχανική παραγωγή, παραγγελίες για εξαγωγές, δείκτες δραστηριότητας και κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ρυθμός συρρίκνωσης του ΑΕΠ επιβραδύνθηκε σημαντικά στο -3,8%, σε ετήσια βάση, το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με -5,6% το πρώτο τρίμηνο, ενώ εμφανίζεται σταθεροποιημένο σε τριμηνιαία βάση για πρώτη φορά από το τέλος 2009. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί στο τρίτο τρίμηνο, δεδομένου ότι η στήριξη από τις ισχυρές επιδόσεις του τουριστικού κλάδου θα συνεχίσει να είναι ισχυρή. Είναι πλέον πολύ πιθανό το

2013 να είναι η πρώτη χρονιά εδώ και μία πενταετία, που η ύφεση θα είναι συμβατή, αν όχι ηπιότερη, των αρχικών επίσημων προβλέψεων.

Κάποιες πρώιμες ενδείξεις επιβράδυνσης του ρυθμού της απώλειας θέσεων εργασίας στην οικονομία είναι επίσης ορατές κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2013, με τις τάσεις να εμφανίζονται ευνοϊκότερες για τα επόμενα τρίμηνα. Συγκεκριμένα, σε εποχικά διορθωμένη βάση, φαίνεται ότι η απασχόληση έχει σημειώσει μικρή αύξηση στο δεύτερο τρίμηνο του 2013 για πρώτη φορά από το 2008, αν και η κάμψη του ποσοστού ανεργίας θα απαιτήσει σημαντική επιτάχυνση του ρυθμού δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Οι εξελίξεις αυτές αντανακλούν την ιδιαίτερα επώδυνη διαδικασία αναδιάρθρωσης του ιδιωτικού τομέα, η οποία φαίνεται να πλησιάζει στο τέλος της για τους περισσότερους κλάδους της οικονομίας, με τις πληγές της κρίσης να είναι αναμφισβήτητα βαθιές. Ταυτόχρονα, όμως, κάποιες υγιείς, δημιουργικές και εξωστρεφείς δυνάμεις της οικονομίας έχουν αρχίσει να αναδεικνύονται. Το αυξημένο και πολυδιάστατο ενδιαφέρον ξένων για επενδύσεις προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας -εκτός από το προφανές δέλεαρ των πολύ χαμηλών αποτιμήσεων-- αποτυπώνει σταδιακά τη θετική επανεκτίμηση των προοπτικών της οικονομίας, δεδομένης της συνεχιζόμενης προόδου και της ουσιαστικής εξάλειψης του κινδύνου για έξοδο από το ευρώ.

Οφείλουμε, λοιπόν, όλοι μας, ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική μας θέση, να μη διαψεύσουμε αυτές τις προσδοκίες. Αντιθέτως, οφείλουμε να υλοποιήσουμε με αποτελεσματικό τρόπο τις κρίσιμες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και ενδεχόμενες επικουρικές προσαρμογές στον ιδιωτικό τομέα, που να παγιώνουν ένα σταθερό και ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Η ψήφος εμπιστοσύνης προς την οικονομία και τις προοπτικές της, καθώς και η κινητήρια δύναμη της επανεκκίνησής της, θα είναι αναμφισβήτητα η κινητοποίηση μιας κρίσιμης μάζας επενδυτικών κεφαλαίων από το εσωτερικό και το εξωτερικό, που θα μετασχηματίζουν οριστικά το αναπτυξιακό υπόδειγμα της οικονομίας σε περισσότερο παραγωγικό και λιγότερο καταναλωτικό.

Κυρίες και Κύριοι,

Ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος και η Εθνική Τράπεζα συγκεκριμένα δεν θα ήταν δυνατό να μείνουν αλώβητοι από τις προκλήσεις και τους κλυδωνισμούς που επέφερε η κρίση. Δεν δίστασαν μέσα σε εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες να συνεπικουρήσουν τις προσπάθειες του ελληνικού Δημοσίου να αποκαταστήσει τη δημοσιονομική βιωσιμότητα.

Κυρίως, όμως, και παρά τους προφανείς περιορισμούς, δεν έπαψαν να στηρίζουν τους πελάτες τους, διατηρώντας ανοικτές πιστωτικές γραμμές και διευκολύνοντας την εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων μεγάλου αριθμού πελατών, οι οποίοι παρά τις καλές τους προθέσεις δοκιμάστηκαν δυσανάλογα. Είναι χαρακτηριστικό ότι η απομόχλευση στην ελληνική οικονομία είναι σημαντικά -- 20% κατά μέσο όρο συγκριτικά με το 2007-- μικρότερη σε σχέση με χώρες που εφαρμόζουν προγράμματα δημοσιονομικής ή χρηματοπιστωτικής εξυγίανσης (Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία). Το γεγονός αυτό αντανακλά τις συντηρητικότερες πολιτικές χορηγήσεων που ακολούθησαν οι ελληνικές τράπεζες με θετική επίδραση στην ποιότητα του χαρτοφυλακίου, καθώς και στην εστίαση στο relationship και όχι στο transactional banking.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα απώλεσε περίπου 100 δις € ιδιωτικών καταθέσεων από τα μέσα του 2009 έως και τον Ιούνιο του 2012, ενώ παρά την ανάκαμψη από τα μέσα του 2012, η καθαρή απώλεια υπερβαίνει τα 90 δις € για το σύστημα. Ο δανεισμός από την ΕΚΤ και μέσω ΕΛΑ υποκατέστησε τεχνικά, αλλά όχι λειτουργικά, το έλλειμμα ρευστότητας. Η αύξηση της καταθετικής βάσης και η αποκατάσταση της αποδοχής, κατευθείαν από την ΕΚΤ, των υφιστάμενων τίτλων προς ενεχυρίαση με καλύτερους όρους, επέτρεψαν τον περιορισμό της εξάρτησης από το Ευρωσύστημα και τη μείωση του κόστους χρηματοδότησης για τις τράπεζες ήδη από τα τέλη του 2012.

Ιδιαίτερως, η ΕΤΕ πέτυχε σημαντική περαιτέρω μείωση της χρηματοδότησής της από το Ευρωσύστημα κατά 9,2 δις € (25,5 δις € στο τέλος Ιουνίου 2013, έναντι 34,7 δις € ένα έτος νωρίτερα) η οποία συμβάλλει στην ενίσχυση των επιτοκιακών εσόδων. Στην κατεύθυνση αυτή συντέλεσε σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό η βελτίωση του μείγματος χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα, αφού η έκθεση της ΕΤΕ στον υψηλό κόστους έκτακτο μηχανισμό παροχής ρευστότητας ΕΛΑ έχει μειωθεί δραματικά από το επίπεδο του 100% στην αρχή του έτους. Ενδεικτικά, με τρέχοντα στοιχεία Αυγούστου, η έκθεση της ΕΤΕ στον ΕΛΑ κυμαίνεται πλέον σε επίπεδα χαμηλότερα του 1 δις €.

Παράλληλα, οι ελληνικές τράπεζες προέβησαν σε σειρά προσαρμογών για μείωση του κόστους, ενεργητικότερη διαχείριση του κινδύνου και εξορθολογισμό των δραστηριοτήτων τους. Απώτερος στόχος είναι η υγιής οργανική κερδοφορία, η οποία σε συνδυασμό με το ήδη σημαντικό υφιστάμενο απόθεμα προβλέψεων και την τελική εκτίμηση των ζημιών στα χαρτοφυλάκια από τα επερχόμενα τεστ αντοχών έναντι δυσμενών σεναρίων, θα θέσουν σε ορθή και συνεχώς βελτιούμενη τροχιά τους τραπεζικούς ισολογισμούς τα επόμενα χρόνια.

Η επιτυχής ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης -με προσέλκυση και ιδιωτικών κεφαλαίων- έχει ήδη αποκαταστήσει το πλήγμα στην κεφαλαιακή επάρκεια του τραπεζικού συστήματος, που προέκυψε κυρίως λόγω της αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους και, δευτερευόντως, από την επίδραση της ύφεσης στα χαρτοφυλάκια των συστημικών τραπεζών. Παράλληλα, έχουν τεθεί οι βάσεις για διατήρηση και περαιτέρω ενίσχυση σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα του ιδιωτικού χαρακτήρα τους και προσέλκυση νέων επενδυτών.

Οι συμπληρωματικές κινήσεις των επομένων τριμήνων θα ολοκληρώσουν την εικόνα εξυγίανσης και θωράκισης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Έτσι, το τραπεζικό σύστημα κεφαλαιακά πλέον ισχυρό και με αυξανόμενη ρευστότητα, θα είναι έτοιμο να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία. Το θέμα της διαθέσιμης ρευστότητας και διοχέτευσής της με ικανοποιητικό ρυθμό στην πραγματική οικονομία δεν είναι θέμα αυτοματισμού, ή επιχειρηματικών και διοικητικών αποφάσεων, αλλά οικονομικής ισορροπίας και προοπτικής. Χρέος μας είναι να εξασφαλίσουμε βέλτιστη χρήση των περιορισμένων, ακόμη, πόρων ρευστότητας σε όσους αναλάβουν την αναπτυξιακή διαδικασία, καθώς και σε αυτούς, που εξαιτίας συγκυριακών και μόνο παραγόντων, έχουν περιέλθει σε εξαιρετικά δυσχερή θέση. Μια γρήγορη ματιά στη διάρθρωση των πιστώσεων στην οικονομία τα τελευταία τρίμηνα, επιβεβαιώνει ότι η προσπάθεια αυτή συντελείται ήδη και ότι ο ρυθμός απομόχλευσης διατηρείται στο ελάχιστο αναγκαίο επίπεδο.

Η επικέντρωσή μας σε επενδυτικά προγράμματα πρέπει να συνεξετάζει και τα παθήματα του παρελθόντος. Έχουμε ανάγκη από καινοτόμες, εξωστρεφείς, ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Και σε αυτές, εμείς ως Εθνική, θα είμαστε με συνέπεια δίπλα τους.

Είναι βαθειά πεποίθησή μου ότι το σημείο καμπής για την ανάκαμψη της οικονομίας πλησιάζει. Αρκεί να μην οπισθοχωρήσουμε στην τελική φάση αυτής της δύσκολης πορείας, διαψεύδοντας τις προσδοκίες του ελληνικού λαού. Η υιοθέτηση μιας ακόμη πιο εποικοδομητικής και ρεαλιστικής στάσης από τους εταίρους μας, ειδικά σε θέματα αναπτυξιακής και κοινωνικής στήριξης, καθώς και η αντιμετώπιση μιας τυχόν οριακής απόκλισης στην εξέλιξη του χρέους, θα αποτελέσουν τους καταλύτες για την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας.

Κυρίες και Κύριοι,

Επέλεξα να μην αναφερθώ σε ειδικότερα θέματα της Εθνικής Τράπεζας, στην οποία, μετά από πολυετή εμπειρία σε ξένες τράπεζες, αποφάσισα πριν από 17 χρόνια να προσφέρω τις υπηρεσίες μου, επί διοικήσεως Θεόδωρου Καρατζά, έναν από τους αναμορφωτές του πιστωτικού μας συστήματος.

Δύο λόγια μόνο: Η Εθνική είναι η μόνη Τράπεζα στην Ελλάδα, και πρωτοπόρος σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με δείκτη δανείων προς καταθέσεις στο 93% στο εξάμηνο, σε σύγκριση με μέσο όρο της τάξης του 120% για το υπόλοιπο του συστήματος και ευρωπαϊκό μέσο όρο υψηλότερο του 110%. Και με απλά λόγια, η Εθνική έχει στέρεες βάσεις για να χρηματοδοτήσει την οικονομία και την παραγωγική διαδικασία. Παρά τα προβλήματα και τις δυσκολίες, αυξήσαμε την καταθετική μας βάση στην Ελλάδα με ετήσιο ρυθμό 11%. Για πρώτη φορά μετά από διάστημα μεγαλύτερο των δύο ετών, πετύχαμε λειτουργικά κέρδη που υπερκαλύπτουν τις προβλέψεις. Έχουμε πλέον αποκλιμάκωση του ρυθμού δημιουργίας νέων επισφαλειών. Και παρά ταύτα, διατηρούμε το υψηλότερο ποσοστό, στην Ελλάδα, κάλυψης επισφαλειών απαιτήσεων. Η προσπάθειά μας για περαιτέρω ενίσχυση της κεφαλαιακής μας επάρκειας δεν θα σταματήσει και σύντομα θα υπάρξουν απτά αποτελέσματα. Δηλαδή, έχουμε όλες εκείνες τις προϋποθέσεις και επιπροσθέτως γνώση και αποφασιστικότητα, για να συμβάλλουμε στην αναγκαία μεταστροφή του παραγωγικού δυναμικού. Είμαστε σε θέση να στηρίξουμε τον προγραμματισμό σας και να μετουσιώσουμε σε πράξη, προς χάριν της κοινωνίας, τα οράματά σας.

Η Εθνική έχει αποδείξει ότι όταν πεισμώνει επιτυγχάνει απολύτως.